

Народному депутату України
Домбровському О.Г.

Шановний Олександрє Георгійовичу!

Розглянувши Ваш депутатський запит №8-737 від 17 листопада 2016 року щодо включення до переліку осіб, на яких поширюється дія Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» вкладників кредитних спілок, повідомляю наступне.

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про кредитні спілки» від 20.12.2001 № 2908-III кредитна спілка - це неприбуткова організація, заснована фізичними особами, професійними спілками, їх об'єднаннями на кооперативних засадах з метою задоволення потреб її членів у взаємному кредитуванні та наданні фінансових послуг за рахунок об'єднаних грошових внесків членів кредитної спілки.

Кредитна спілка є фінансовою установою, виключним видом діяльності якої є надання фінансових послуг, передбачених Законом України «Про кредитні спілки».

Згідно ч. 1 ст. 21 Закону України «Про кредитні спілки» кредитна спілка відповідно до свого статуту залучає на договірних умовах внески (вклади) своїх членів на депозитні рахунки як у готівковій, так і в безготівковій формі. Зобов'язання кредитної спілки перед одним своїм членом не можуть бути більше 10 відсотків від загальних зобов'язань кредитної спілки.

Правилами здійснення депозитних операцій для кредитних спілок, затвердженими Розпорядженням Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України 30.12.2011 № 821 (у редакції розпорядження Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг 26.04.2016 № 908) (далі - Правила) регулюється загальний порядок здійснення кредитними спілками операцій з внесками (вкладами) членів кредитної спілки на депозитні рахунки.

Пунктом 2 розділу I Правил визначено, що внесок (вклад) на депозитний рахунок - це грошові кошти, внесені до кредитної спілки її членами на договірних умовах на визначений строк або на вимогу та під процент на умовах видачі на першу вимогу або повернення зі спливом встановленого договором строку.

В ч. 1 ст. 23 Закону України «Про кредитні спілки» зазначено, що внески (вклади) членів кредитної спілки на депозитні рахунки, а також нарахована на такі кошти та пайові внески плата (проценти) належать членам кредитної спілки на праві приватної власності. Частиною другої цієї ж статті визначено, що кожний член кредитної спілки має право одержати належні йому кошти, зазначені в частині першій статті 23 Закону, у порядку і строки, які визначені відповідно до частини сьомої статті 10 цього Закону, статуту кредитної спілки або укладеними з членом кредитної спілки договорами.

Відповідно до ч. 7 ст. 10 Закону України «Про кредитні спілки» повернення вкладів провадиться за взаємною згодою сторін або не пізніше строку, передбаченого відповідним договором.

Згідно п. 1 розділу II Правил договорів про залучення внеску (вкладу) члена кредитної спілки на депозитний рахунок укладається в письмовій формі. У договорі про залучення внеску (вкладу) члена кредитної спілки на депозитний рахунок повинні міститись права та зобов'язання сторін договору відповідно до вимог Цивільного кодексу України, статті 6 Закону України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг», ліцензійних умов провадження господарської діяльності з надання фінансових послуг (крім професійної діяльності на ринку цінних паперів). Договір має бути підписаний сторонами договору або уповноваженими ними особами.

Пунктом 1 розділу III Правил визначено, що кредитні спілки повертають внески (вклади) на депозитні рахунки та сплачують нараховані проценти у строки, що визначені умовами договору про залучення внеску (вкладу) члена кредитної спілки на депозитний рахунок між вкладником і кредитною спілкою.

Окремо слід звернути увагу на п. 4 розділу III Правил, яким визначено, що якщо вкладник не вимагає повернення суми строкового внеску (вкладу) у зв'язку із закінченням строку, встановленого договором про залучення внеску (вкладу) члена кредитної спілки на депозитний рахунок, або повернення суми внеску (вкладу) на депозитний рахунок, що внесений на інших умовах повернення, то після настання визначеного договором про залучення внеску (вкладу) члена кредитної спілки на депозитний рахунок строку такий договір вважається продовженим на умовах внеску (вкладу) на вимогу, якщо інше не встановлено договором.

Отже, на підставі вищезазначених положень можна зробити висновок, що внески (вклади) до кредитних спілок здійснюються на підставі договору, сторонами якого є відповідний член кредитної спілки та кредитна спілка. За таких умов, зобов'язання щодо повернення внеску (вкладу) має виконувати кредитна спілка, яка має відкритий рахунок у банку. Банк, в такому випадку, не виконує ні функцію повіреного, ні агента, ні іншого представника або посередника із залучення коштів фізичних осіб на користь третіх осіб. Тому положення ст. 55 Закону України «Про банки і банківську діяльність» від 07.12.2000 № 2121-III щодо зобов'язання банку попередньо ознайомити у письмовій формі фізичних осіб про те, що такі кошти не є банківським вкладом фізичної особи, на який поширюються гарантії, встановлені Законом України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» не поширюється.

Частиною 1 ст. 26 Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» від 23.02.2012 № 4452-VI визначено, що Фонд гарантує кожному вкладнику банку відшкодування коштів за його вкладом.

Згідно ст. 17 Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» учасниками Фонду є банки, які набувають статус учасника Фонду в день отримання ними банківської ліцензії. Крім того, банки зобов'язані сплачувати до Фонду збори, визначені Законом, дотримуватися інших вимог Закону та нормативно-правових актів Фонду.

В положеннях ст. 2 Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» визначено, що:

1) вкладом є кошти в готівковій або безготівковій формі у валюті України або в іноземній валюті, які залучені банком від вкладника (або які надійшли для вкладника) на умовах договору банківського вкладу (депозиту), банківського рахунку або шляхом видачі іменного депозитного сертифіката, включаючи нараховані відсотки на такі кошти (п. 3 ч. 1 ст. 2 Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб»);

2) вкладником є фізична особа (у тому числі фізична особа - підприємець), яка уклала або на користь якої укладено договір банківського вкладу (депозиту), банківського рахунку або яка є власником іменного депозитного сертифіката (п. 4 ч. 1 ст. 2 Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб»).

Таким чином, Фонд, обов'язковими учасниками якого є банки, які, в свою чергу, сплачують до нього обов'язкові збори визначені Законом України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» відшкодовує кошти за вкладами, які здійснювались на підставі договору банківського вкладу. Також, згідно положень п. 15 розділ X Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб», до вкладу прирівнюються кошти, які залучені від фізичної особи як позика або вклад до небанківської фінансової установи через банк, що виступив повіреним за відповідним договором і на день набрання чинності Законом України «Про внесення змін до деяких законів України щодо відшкодування фізичним особам через систему гарантування вкладів фізичних осіб шкоди, завданої зловживаннями у сфері банківських та інших фінансових послуг» віднесений до категорії неплатоспроможних, якщо при цьому банком не було поінформовано фізичну особу під розпис про непоширення на такі кошти гарантій, передбачених цим Законом, а фізична особа, яка розмістила, надала такі кошти, прирівнюється до вкладника.

Отже, враховуючи те, що кредитні спілки не є учасниками Фонду та Законом не передбачено їхньої участі в ньому, вважаю, що включення вкладників кредитних спілок, яких не було поінформовано під розпис про непоширення на такі кошти (вклади) гарантій, передбачених Законом України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб», до переліку осіб на яких поширюється дія цього Закону є недоцільним.

З повагою,

**кандидат юридичних наук,
доцент кафедри фінансового права
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка,
адвокат, громадський діяч,
Ковалко Н.М.**

